Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 19 september 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Konkurrens – Artikel 101 FEUF – Avtal mellan företag – Avtal mellan en onlinebaserad hotellbokningsplattform och hotell – Prisparitetsklausuler – Accessorisk begränsning – Gruppundantag – Vertikala avtal – Förordning (EU) nr 330/2010 – Artikel 3.1 – Definition av den relevanta marknaden”

I mål C-264/23,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Rechtbank Amsterdam (domstolen i Amsterdam, Nederländerna) genom beslut av den 22 februari 2023, som inkom till domstolen den 24 april 2023, i målet

Booking.com BV,

Booking.com (Deutschland) GmbH,

mot

25hours Hotel Company Berlin GmbH,

Aletto Kudamm GmbH,

Air-Hotel Wartburg Tagungs- & Sporthotel GmbH,

Andel’s Berlin Hotelbetriebs GmbH,

Angleterre Hotel GmbH & Co. KG,

Atrium Hotelgesellschaft mbH,

Azimut Hotelbetrieb Köln GmbH & Co. KG,

Barcelo Cologne GmbH,

Business Hotels GmbH,

Cocoon München GmbH,

DJC Operations GmbH,

* Rättegångsspråk: nederländska.

Dorint GmbH,

Eleazar Novum GmbH,

Empire Riverside Hotel GmbH & Co. KG,

Explorer Hotel Fischen GmbH & Co. KG,

Explorer Hotel Nesselwang GmbH & Co. KG,

Explorer Hotel Schönau GmbH & Co. KG,

Fleming's Hotel Management und Servicegesellschaft mbH & Co. KG,

G. Stürzer GmbH Hotelbetriebe,

Hotel Bellevue Dresden Betriebs GmbH,

Hotel Europäischer Hof W.A. L. Berk GmbH & Co. KG,

Hotel Hafen Hamburg. Wilhelm Bartels GmbH & Co. KG,

Hotel John F GmbH,

Hotel Obermühle GmbH,

Hotel Onyx GmbH,

Hotel Rubin GmbH,

Hotel Victoria Betriebs- und Verwaltungs GmbH,

Hotel Wallis GmbH,

i31 Hotel GmbH,

IntercityHotel GmbH,

ISA Group GmbH,

Kur-Cafe Hotel Allgäu GmbH,

Lindner Hotels AG,

M Privathotels GmbH & Co. KG,

Maritim Hotelgesellschaft mbH,

MEININGER Shared Services GmbH,

Oranien Hotelbetriebs GmbH,

Platzl Hotel Inselkammer KG,

prize Deutschland GmbH,

Relexa Hotel GmbH,

SANA BERLIN HOTEL GmbH,

SavFra Hotelbesitz GmbH,

Scandic Hotels Deutschland GmbH,

Schlossgarten Hotelgesellschaft mbH,

Seaside Hotels GmbH & Co. KG,

SHK Hotel Betriebsgesellschaft mbH,

Steigenberger Hotels GmbH,

Sunflower Management GmbH & Co. KG,

The Mandala Hotel GmbH,

The Mandala Suites GmbH,

THR Hotel am Alexanderplatz Berlin Betriebs- und Management GmbH,

THR III Berlin Prager-Platz Hotelbetriebs- und Beteiligungsgesellschaft mbH,

THR München Konferenz und Event Hotelbetriebs- und Management GmbH,

THR Rhein/Main Hotelbetriebs- und Beteiligungs-GmbH,

THR XI Berlin Hotelbetriebs- und Beteiligungsgesellschaft mbH,

THR XXX Hotelbetriebs- und Beteiligungs-GmbH,

Upstalsboom Hotel + Freizeit GmbH & Co. KG,

VI VADI HOTEL Betriebsgesellschaft mbH & Co. KG,

Weissbach Hotelbetriebsgesellschaft mbH,

Wickenhäuser & Egger AG,

Wikingerhof GmbH & Co. KG,

Hans-Hermann Geiling (Hotel Präsident),

Karl Herfurtner, Hotel Stadt München e.K.

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Prechal, samt domarna F. Biltgen, N. Wahl (referent), J. Passer och M.L. Arastey Sahún,

generaladvokat: A.M. Collins,

justitiesekreterare: handläggaren A. Lamote,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 29 februari 2024,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Booking.com BV och Booking.com (Deutschland) GmbH, genom J.K. de Pree, H. Gornall, P.W. Post och K.J. Saarloos, advocaten,

– 25hours Hotel Company Berlin GmbH m.fl., genom R. Buchmann och V. Soyez, Rechtsanwälte, samt genom H.C.E.P.J. Janssen, och A.P. van Oosten, advocaten,

– Tysklands regering, genom J. Möller och P.-L. Krüger, båda i egenskap av ombud,

– Greklands regering, genom K. Boskovits och C. Kokkosi, båda i egenskap av ombud,

– Spaniens regering, genom L. Aguilera Ruiz, i egenskap av ombud,

– Österrikes regering, genom J. Schmoll och E. Samoilova, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom S. Baches Opi, G. Meessen och C. Zois, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 6 juni 2024 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 101 FEUF och av kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 [FEUF] på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden (EUT L 102, 2010, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan, å ena sidan, Booking.com BV och Booking.com (Deutschland) GmbH (nedan tillsammans kallade Booking.com) och, å andra sidan, 25hours Hotel Company Berlin GmbH och 62 andra hotell i Tyskland. Målet rör giltigheten av de prisparitetsklausuler som Booking.com använder i de avtal som ingåtts med dessa hotell, mot bakgrund av artikel 101 FEUF.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning (EG) nr 1/2003

3 I artikel 11 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna [101 och 102 FEUF] (EGT L 1, 2003, s. 1), med rubriken ”Samarbete mellan kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter”, föreskrivs följande:

”1. Kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter skall tillämpa [unionens] konkurrensregler i nära samarbete.

…

5. Medlemsstaternas konkurrensmyndigheter får rådgöra med kommissionen i alla ärenden som gäller tillämpning av [unions]rätten.

…”

Förordning nr 330/2010

4 Enligt artikel 10 andra stycket i förordning nr 330/2010 upphörde förordningen att gälla den 31 maj 2022.

5 I skälen 5 och 9 i förordningen angavs följande:

”(5) Den gruppundantagsförmån som fastställs genom denna förordning bör begränsas till vertikala avtal som med tillräcklig säkerhet kan antas uppfylla villkoren i artikel 101.3 [FEUF].

…

(9) Över tröskelvärdet på 30 % för marknadsandelar kan det inte presumeras att vertikala avtal som faller inom tillämpningsområdet för artikel 101.1 [FEUF] vanligtvis ger upphov till objektiva fördelar av sådan art och omfattning att de kan kompensera för de nackdelar de skapar för konkurrensen. Samtidigt finns det ingen presumtion för att dessa vertikala avtal omfattas av artikel 101.1 [FEUF] eller att de inte uppfyller villkoren i artikel 101.3 [FEUF].”

6 Artikel 1.1 a i nämnda förordning hade följande lydelse:

”I denna förordning gäller följande definitioner:

a) vertikalt avtal: ett avtal eller samordnat förfarande som ingås mellan två eller flera företag som vart och ett, inom ramen för avtalet eller det samordnade förfarandet, är verksamt i olika led i produktions- eller distributionskedjan, och som avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av vissa varor eller tjänster.”

7 I artikel 2 i samma förordning föreskrevs följande:

”1. Enligt artikel 101.3 [FEUF] och om inte något annat följer av denna förordning förklaras artikel 101.1 [FEUF] icke tillämplig på vertikala avtal.

Detta undantag ska gälla i den mån dessa avtal innehåller vertikala begränsningar.

…”

8 Artikel 3.1 i förordning nr 330/2010 hade följande lydelse:

”Undantaget i artikel 2 ska gälla på det villkoret att leverantörens marknadsandel inte överstiger 30 % av den relevanta marknad där denne säljer avtalsvarorna eller avtalstjänsterna och att köparens marknadsandel inte överstiger 30 % av den relevanta marknad där denne köper avtalsvarorna eller avtalstjänsterna.”

Direktiv 2014/104/EU

9 I artikel 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/104/EU av den 26 november 2014 om vissa regler som styr skadeståndstalan enligt nationell rätt för överträdelser av medlemsstaternas och Europeiska unionens konkurrensrättsliga bestämmelser (EUT L 349, 2014, s. 1), med rubriken ”Syfte och tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”1. I detta direktiv anges vissa regler som är nödvändiga för att säkerställa att en person som har lidit skada till följd av ett företags eller en företagssammanslutnings överträdelse av konkurrensrätten effektivt kan utöva sin rätt att kräva full ersättning för denna skada från företaget eller företagssammanslutningen. Vidare fastställs regler som främjar en sund konkurrens på den inre marknaden och undanröjer hinder för den inre marknadens funktion genom att säkerställa ett likvärdigt skydd inom hela [Europeiska] unionen för alla som har lidit sådan skada.

2. I detta direktiv fastställs regler som samordnar konkurrensmyndigheternas tillämpning av konkurrensreglerna och tillämpningen av de reglerna i fall av skadeståndstalan vid nationella domstolar.”

10 Artikel 9 i direktivet, med rubriken ”Verkan av nationella beslut”, har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna ska se till att en överträdelse av konkurrensrätten som en nationell konkurrensmyndighet eller en överprövningsdomstol har slagit fast i ett slutligt beslut ska anses vara ett faktum som inte kan vederläggas vid skadeståndstalan som väcks vid deras nationella domstolar enligt artikel 101 [FEUF] eller 102 i [EUF] eller nationell konkurrensrätt.

2. Medlemsstaterna ska se till att, om ett slutligt beslut som avses i punkt 1 antas i en annan medlemsstat, det slutliga beslutet i enlighet med nationell rätt får ges in till deras nationella domstolar som åtminstone prima facie-bevis för att en överträdelse av konkurrensrätten ägt rum och i förekommande fall får bedömas tillsammans med alla andra bevis som parterna lagt fram.

3. Denna artikel påverkar inte de rättigheter och skyldigheter som avses i artikel 267 [FEUF]."

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

11 Booking.com BV, som är ett bolag enligt nederländsk rätt med säte i Amsterdam (Nederländerna), bildades år 1996 och tillhandahåller en världsomspännande förmedlingstjänst för bokning av hotellövernattningar genom driften av sin onlineplattform booking.com. Bolaget stöds i sin verksamhet av dotterbolag i andra medlemsstater, bland annat av Booking.com (Deutschland) i Tyskland.

12 Booking.com är varken leverantör eller förvärvare av hotellövernattningar. Bolaget bekräftar inte heller de övernattningar som erbjuds på dess plattform eller priserna för dessa, eftersom dessa uppgifter utförs av hotellen. Booking.com förmedlar således endast kontakten mellan hotell och resenärer på sin plattform.

13 De tjänster som erbjuds genom Booking.coms plattform är kostnadsfria för resenärerna. Hotellen betalar en provision till Booking.com för det fall en kund gör en bokning via denna plattform och inte avbokar den. Hotellen kan använda andra försäljningskanaler utanför nämnda plattform.

14 Vid inträdet på den tyska marknaden år 2006 införde Booking.com, i likhet med andra hotellbokningsplattformar (även kallade internetresebyrå), i de allmänna villkoren i de avtal som ingåtts med hotellen en så kallad bred paritetsklausul. Enligt denna klausul var det inte tillåtet för hotellen att via sina egna försäljningskanaler eller via försäljningskanaler som drivs av tredje man, däribland konkurrerande internetbyråer, erbjuda rum till ett lägre pris än vad som erbjöds på Booking.coms webbplats.

15 Genom beslut av den 20 december 2013 slog Bundeskartellamt (Federala konkurrensmyndigheten, Tyskland) fast att den breda paritetsklausul som Hotel Reservation Service Robert Ragge GmbH (nedan kallat HRS), en av de internetresebyråer som var verksam på den tyska marknaden, använde sig av stred mot förbudet mot konkurrensbegränsande samverkan i unionsrätten och i tysk rätt och förordnade att denna användning skulle upphöra.

16 Under år 2013 inledde nämnda myndighet även en undersökning avseende Booking.coms breda paritetsklausuler, vilka liknade de som användes av HRS.

17 Genom dom av den 9 januari 2015 ogillade Oberlandesgericht Düsseldorf (Regionala appelldomstolen i Düsseldorf, Tyskland) HRS överklagande av den federala konkurrensmyndighetens beslut av den 20 december 2013. Denna dom, som inte överklagades, vann laga kraft.

18 Från och med den 1 juli 2015 åtog sig Booking.com, efter överenskommelse med den franska, den italienska och den svenska konkurrensmyndigheten, att i sina allmänna avtalsvillkor stryka den breda paritetsklausulen och ersätta den med en så kallad snäv paritetsklausul, enligt vilken förbudet för hotellen att erbjuda sina rum till bättre pris än dem som erbjuds på Booking.com endast gäller erbjudanden på deras egna försäljningskanaler.

19 Genom beslut av den 22 december 2015, som fattades efter samråd med kommissionen enligt artikel 11.5 i förordning nr 1/2003, fann den federala konkurrensmyndigheten att även en sådan snäv paritetsklausul stred mot förbudet mot konkurrensbegränsande samverkan i unionsrätten och i tysk rätt och ålade Booking.com att upphöra med användningen av klausulen. Myndigheten ansåg att sådana klausuler begränsade konkurrensen både på marknaden för tillhandahållande av tjänster om hotellövernattningar och på marknaden för plattformarnas tillhandahållande av onlinebaserade förmedlingstjänster till hotell. Myndigheten fann även att dessa klausuler, på grund av Booking.coms betydande andel av den relevanta marknaden, dels inte kunde undantas enligt förordning nr 330/2010, dels att villkoren för att tillämpa ett individuellt undantag enligt artikel 101.3 FEUF inte heller var uppfyllda.

20 Genom dom av den 4 juni 2019 biföll Oberlandesgericht Düsseldorf (Regionala appelldomstolen i Düsseldorf) delvis Booking.coms överklagande av beslutet av den 22 december 2015. Nämnda domstol fann bland annat att den snäva paritetsklausulen visserligen begränsade konkurrensen, men att den ändå, i egenskap av accessorisk begränsning, kunde anses vara nödvändig för att Booking.com skulle kunna erhålla en skälig ersättning för tillhandahållandet av sina tjänster. Det skulle således vara illojalt av hotellen att registrera sig på Booking.coms bokningsplattform, men att därefter uppmuntra kunder att boka direkt hos dem genom att erbjuda bättre priser på sin egen webbplats. Enligt denna domstol utgör hotellens möjlighet att överföra bokningar till sina egna bokningssystem en tillräcklig motivering för att Booking.com genom avtal ska kunna hindra dem från att bedriva ”snyltning” (*free riding*). Enligt nämnda domstol kunde klausulen således inte anses strida mot det förbud mot konkurrensbegränsande samverkan som föreskrivs i nationell rätt och i artikel 101.1 FEUF.

21 Under år 2020 väckte Hotelverband Deutschland, en sammanslutning som företräder fler än 2 600 hotell, skadeståndstalan mot Booking.com vid Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin, Tyskland) och yrkade ersättning för den skada som medlemmarna i denna sammanslutning påstår sig ha lidit till följd av klausulerna om prisparitet.

22 Genom beslut av den 18 maj 2021 upphävde Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland), till vilken den federala konkurrensmyndigheten hade överklagat den dom som Oberlandesgericht Düsseldorf (Regionala appelldomstolen i Düsseldorf) meddelade den 4 juni 2019. Högsta domstolen fann att den snäva paritetsklausulen märkbart begränsade konkurrensen på marknaden för onlinebaserade hotellbokningsplattformar och marknaden för hotellövernattningar. En sådan begränsning kunde inte kvalificeras som en ”accessorisk begränsning”, eftersom det inte hade visats att Booking.coms lönsamhet skulle äventyras utan klausulen. Klausulen kunde inte heller omfattas av ett undantag enligt förordning nr 330/2010 eller något annat undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samverkan i unionsrätten och i tysk rätt.

23 Den 23 oktober 2020 väckte Booking.com talan vid Rechtbank Amsterdam (Domstolen i Amsterdam), som är den hänskjutande domstolen i förevarande mål, och yrkade att det skulle fastställas dels att de prisparitetsklausuler som bolaget använde inte stred mot artikel 101 FEUF, dels att svarandena i det nationella målet inte hade lidit någon skada till följd av dessa klausuler.

Svarandena yrkade i sitt genkäromål att den hänskjutande domstolen dels skulle fastställa att Booking.com hade åsidosatt artikel 101 FEUF, dels skulle förplikta detta bolag att utge skadestånd för nämnda åsidosättande.

24 Enligt den hänskjutande domstolen, som genom mellandom av den 26 oktober 2022 förklarat sig behörig att pröva målet, uppkommer frågan huruvida de prisparitetsklausuler, såväl breda som snäva, som ingår i de avtal som ingåtts mellan internetresebyråerna och hotellen kan kvalificeras som ”accessoriska begränsningar” vid tillämpningen av artikel 101.1 FEUF.

25 Den hänskjutande domstolen konstaterade att EU-domstolen hittills inte har uttalat sig i frågan huruvida sådana klausuler, enligt vilka en onlinebaserad bokningsplattform hindrar de hotell som är anslutna till denna plattform från att – via alla försäljningskanaler eller vissa andra försäljningskanaler – erbjuda lägre priser än dem som erbjuds på denna plattform, i egenskap av accessoriska begränsningar, kan undantas från tillämpningsområdet för förbudet mot konkurrensbegränsande samverkan i artikel 101.1 FEUF. Denna fråga har gett upphov till olika bedömningar, vilket skulle kunna leda till att motstridiga beslut fattas

26 Den hänskjutande domstolen vill i detta avseende få klarhet i huruvida Booking.com inte borde kunna skydda sig mot risken för snyltning. Det framgår bland annat av den rättspraxis som kärandena i målet vid den nationella domstolen har åberopat att det inte är nödvändigt att visa att åsidosättandet av en avtalsenlig begränsning innebär en risk för företagets överlevnad, utan att det räcker att företagets lönsamhet ”äventyras”. Det ska även påpekas att såväl den snäva paritetsklausulen som den breda paritetsklausulen under tiden har förbjudits enligt lag i Belgien, Frankrike, Italien och Österrike och att det förfarande som för närvarande pågår vid Landgericht Berlin (Regionala domstol i Berlin) avser samma fråga som den som är aktuell i förevarande mål.

27 Den hänskjutande domstolen hyser även tvivel huruvida dessa prisparitetsklausuler kan undantas, för det fall det skulle anses att de omtvistade klausulerna inte kan kvalificeras som en ”accessorisk begränsning”. För tillämpningen av förordning nr 330/2010 är det emellertid nödvändigt att veta hur den relevanta produktmarknaden ska definieras. I förevarande fall anser den hänskjutande domstolen att det är oklart hur den relevanta marknaden, som har en ”mångsidig” karaktär, ska definieras.

28 Mot denna bakgrund beslutade Rechtbank Amsterdam (Domstolen i Amsterdam) att vilandeförklara målet och att ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1. Ska den breda och den snäva paritetsklausulen anses utgöra en accessorisk begränsning vid tillämpning av artikel 101.1 FEUF?

2. Hur ska den relevanta marknaden avgränsas vid tillämpning av förordning … nr 330/2010 när transaktioner förmedlas av en internetresebyrå på vars plattform hotell kan erbjuda rum och komma i kontakt med resenärer som kan boka rum via plattformen?”

Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning

29 Det har bestritts att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning av tre skäl.

30 Svarandena i det nationella målet anser att denna begäran inte uppfyller kraven i artikel 94 i domstolens rättegångsregler, eftersom den hänskjutande domstolen inte på ett precist och fullständigt sätt har beskrivit den faktiska bakgrunden till tolkningsfrågorna.

31 I förevarande fall framgår det av en läsning av begäran om förhandsavgörande i dess helhet att den hänskjutande domstolen på ett tillräckligt tydligt sätt har klargjort den faktiska och rättsliga bakgrunden till dess begäran om tolkning av unionsrätten för att de berörda parterna ska kunna avge yttranden i enlighet med artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol och för att EU-domstolen ska kunna ge ett användbart svar på denna begäran. Den hänskjutande domstolen har dessutom tydligt hänvisat till de avgöranden som fattats av såväl den federala konkurrensmyndigheten som tyska domstolar i tvister mellan internetresebyråer och hotell i Tyskland.

32 Det första skäl för avvisning som anförts av svarandena i det nationella målet kan således inte godtas.

33 Vidare har såväl svarandena i det nationella målet som den tyska regeringen gjort gällande att begäran om förhandsavgörande avser rent hypotetiska frågor som saknar samband med det nationella målet. De har gjort hävdat att den problemställning som ligger till grund för tolkningsfrågorna redan har behandlats i de beslut som den federala konkurrensmyndigheten fattade den 20 december 2013 och den 22 december 2015 avseende breda paritetsklausuler respektive snäva prisparitetsklausuler. Dessa beslut fastställdes slutligen genom avgörande från Oberlandesgericht Düsseldorf (Regionala appelldomstolen i Düsseldorf) av den 9 januari 2015 och av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) av den 18 maj 2021. Eftersom den hänskjutande domstolen enligt bestämmelserna i artikel 9 i direktiv 2014/104 bland annat ska beakta dessa beslut och domar, finns det anledning att hysa tvivel om huruvida det är nödvändigt att ställa dessa tolkningsfrågor.

34 I detta avseende ska det erinras om att det uteslutande ankommer på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som om de frågor som ställs till EU-domstolen är relevanta. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av en unionsregel (dom av den 9 juli 2020, Santen, C-673/18, EU:C:2020:531, punkt 26 och där angiven rättspraxis, och dom av den 6 oktober 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 27).

35 Härav följer att frågor som rör unionsrätten presumeras vara relevanta, och en begäran från en nationell domstol kan därför bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av en unionsbestämmelse inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 9 juli 2020, Santen, C-673/18, EU:C:2020:531, punkt 27 och där angiven rättspraxis, och dom av den 6 oktober 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 28).

36 Så är inte fallet här. Det är uppenbart att domstolens svar på de ställda frågorna kommer att vara avgörande för utgången i målet vid den nationella domstolen.

37 Det framgår av handlingarna i målet att det nationella målet delvis tycks omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2014/104, såsom detta definieras i artikel 1 i direktivet. Med förbehåll för de kontroller som det ankommer på den hänskjutande domstolen att göra, avser nämligen de yrkanden och motyrkanden som har anförts vid nämnda domstol inte endast frågan huruvida de ifrågavarande prisparitetsklausulerna strider mot artikel 101 FEUF, utan även huruvida kärandena i det nationella målet kan hållas ansvariga för den skada som svarandena i det nationella målet påstår sig ha lidit till följd av dessa klausuler.

38 I artikel 9.2 i direktiv 2014/104 föreskrivs att om skadeståndstalan avseende en överträdelse av konkurrensrätten väcks vid en domstol i en medlemsstat, ska medlemsstaterna se till att en nationell konkurrensmyndighets eller en överprövningsdomstols slutliga beslut i en annan medlemsstat kan läggas fram som *prima facie*-bevis för att en överträdelse av konkurrensrätten ägt rum.

39 Härav följer att även om det antas att en skadeståndstalan som omfattas av tillämpningsområdet för detta direktiv faktiskt har väckts vid den hänskjutande domstolen, vilket det ankommer på den att själv att fastställa, är den hänskjutande domstolen inte nödvändigtvis bunden av de konstateranden avseende prisparitetsklausulerna som gjorts i den federala konkurrensmyndighetens beslut eller i senare avgöranden av tyska domstolar. Den omständigheten att dessa avgöranden kan utgöra ett *prima facie*-bevis för att en överträdelse ägt rum innebär således inte att förevarande begäran om förhandsavgörande ska avvisas.

40 När det gäller frågan huruvida och i vilken utsträckning de slutliga avgöranden som fattats i Tyskland kan påverka den nationella domstolens bedömning av de omtvistade paritetsklausulerna förenlighet med unionsrätten, ska det erinras om att det i artikel 9.3 i direktiv 2014/104 klart anges att bestämmelserna i punkterna 1 och 2 i denna artikel ”inte påverkar [de nationella domstolarnas] rättigheter och skyldigheter som avses i artikel 267 [FEUF]”.

41 Det finns inte heller något som tyder på att parterna, såsom anges i punkt 29 i domen av den 16 december 1981, Foglia (244/80, EU:C:1981:302), har använt förfarandet för förhandsavgörande för andra syften än dem som avses i fördraget. Även om det antas att kärandena i det nationella målet väckte talan vid den hänskjutande domstolen huvudsakligen för att kringgå de slutliga avgöranden som har meddelats i Tyskland, enligt vilka dessa klausuler ansågs strida mot artikel 101 FEUF, är det endast i undantagsfall som det ankommer på EU-domstolen att, för att pröva sin egen behörighet, undersöka de omständigheter under vilka den nationella domstolen har framställt sin begäran om förhandsavgörande.

42 Det är således inte uppenbart att tolkningen av de bestämmelser som avses i tolkningsfrågorna saknar samband med de verkliga omständigheterna eller saken i målet vid den nationella domstolen eller att frågorna är hypotetiska.

43 Följaktligen kan inte heller det andra skälet för att begäran om förhandsavgörande ska avvisas godtas.

44 Dessutom anser svarandena i det nationella målet och den tyska regeringen att begäran om förhandsavgörande inte avser ”tolkningen” av fördragen och sekundärrättsakter, i den mening som avses i artikel 267 FEUF, utan i själva verket avser ”tillämpningen” av bestämmelser i unionsrätten. Det är nämligen inte möjligt att besvara frågan huruvida prisparitetsklausulerna utgör accessoriska begränsningar som inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 101.1

FEUF på ett abstrakt sätt och oberoende av det faktiska, rättsliga och ekonomiska sammanhang i vilket de tillämpas. Definitionen av en relevant produktmarknad är inte ett juridiskt begrepp, utan kräver snarare en bedömning av de faktiska omständigheterna.

45 Domstolen är enligt artikel 267 FEUF inte behörig att tillämpa unionsrättsliga bestämmelser på ett visst fall, utan är endast behörig att uttala sig om tolkningen av fördragen och de rättsakter som beslutats av unionens institutioner, organ eller byråer. Det ankommer således inte på EU-domstolen vare sig att fastställa de faktiska omständigheter som har gett upphov till det nationella målet och bedöma vilka följder detta får för det avgörande som den hänskjutande domstolen har att meddela, eller att tolka nationella lagar eller andra författningar (dom av den 14 maj 2020, Bouygues travaux publics m.fl., C-17/19, EU:C:2020:379, punkterna 51 och 52).

46 Med detta sagt kan domstolen, inom ramarna för det samarbete mellan domstolar som föreskrivs i denna artikel, emellertid med utgångspunkt i handlingarna i målet tillhandahålla den nationella domstolen de uppgifter om unionsrättens tolkning som sistnämnda kan behöva för att bedöma verkningarna av en viss unionsbestämmelse (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättningar), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 133 och där angiven rättspraxis).

47 När domstolen har att pröva yrkanden som syftar till att kvalificera ett företags beteende mot bakgrund av unionsrättens konkurrensregler, särskilt artikel 101 FEUF, har den slagit fast att även om det ankommer på den hänskjutande domstolen att göra den slutgiltiga bedömningen av huruvida förevarande avtal – med hänsyn tagen till alla relevanta omständigheter i det aktuella fallet och det ekonomiska och rättsliga sammanhang det ingår i – har till syfte att begränsa konkurrensen, kan den emellertid, på grundval av de uppgifter i målet som den har tillgång till, bidra med preciseringar för att vägleda den hänskjutande domstolen vid dess tolkning, så att den kan avgöra det mål som den handlägger (se, bland annat, dom av den 18 november 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, punkterna 51 och 52 och där angiven rättspraxis och dom av den 29 juni 2023, Super Bock Bebidas, C-211/22, EU:C:2023:529, punkterna 28 och 29).

48 Härav följer att inte heller det tredje skälet för att avvisa begäran om förhandsavgörande kan godtas.

49 Av det ovan anförda följer att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

50 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 101.1 FEUF ska tolkas så, att såväl breda som snäva paritetsklausuler, som införts i avtal som ingåtts mellan onlinebaserade hotellbokningsplattformar och hotell faller utanför tillämpningsområdet för denna bestämmelse på grund av att de är accessoriska till nämnda avtal.

51 Det framgår av domstolens fasta praxis att om en viss transaktion eller en viss verksamhet inte omfattas av det principiella förbudet i artikel 101.1 FEUF på grund av dess neutrala karaktär eller positiva effekt på konkurrensen, omfattas en begränsning av det affärsmässiga oberoendet för en eller flera av deltagarna i denna transaktion eller verksamhet inte heller av det principiella förbudet när begränsningen är objektivt nödvändig för genomförandet av transaktionen eller

verksamheten och står i proportion till åtgärdens eller verksamhetens syfte (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 september 2014, MasterCard m.fl./kommissionen, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 89, dom av den 23 januari 2018, F. Hoffman-La Roche m.fl., C-179/16, EU:C:2018:25, punkt 69, och dom av den 26 oktober 2023, EDF - Energias de Portugal m.fl., C-331/21, EU:C:2023:812, punkt 88).

52 När det inte är möjligt att skilja en sådan begränsning från huvudtransaktionen eller huvudverksamheten utan att äventyra transaktionens eller verksamhetens existens eller syften, ska bedömningen av huruvida begränsningen är förenlig med artikel 101 FEUF nämligen ske tillsammans med bedömningen av huruvida den huvudtransaktion eller den huvudverksamhet som begränsningen hör samman med, är förenlig med den artikeln, detta även om det vid ett första påseende kan förefalla som om en sådan begränsning, betraktad separat, omfattas av det principiella förbudet i artikel 101.1 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 september 2014, MasterCard m.fl./kommissionen, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 90, dom av den 23 januari 2018, F. Hoffmann-La Roche m.fl., C-179/16, EU:C:2018:25, punkt 70, och dom av den 26 oktober 2023, EDF-Energias de Portugal m.fl., C-331/21, EU:C:2023:812, punkt 89).

53 För att en begränsning ska kunna kvalificeras som accessorisk ska det för det första undersökas huruvida det skulle vara omöjligt att genomföra huvudtransaktionen, som inte är konkurrensbegränsande, utan begränsningen i fråga. Det faktum att transaktionen i fråga helt enkelt blir svårare att genomföra, eller till och med bara mindre lönsam, kan inte anses medföra att begränsningen uppfyller det krav på att vara objektivt nödvändig som gäller för att den ska kunna anses vara accessorisk. En sådan tolkning skulle nämligen innebära att detta begrepp utvidgades till att omfatta begränsningar som inte är strikt nödvändiga för genomförandet av huvudtransaktionen. Detta är ett resultat som skulle begränsa den ändamålsenliga verkan av förbudet i artikel 101.1 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 september 2014, MasterCard m.fl./kommissionen, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 91, dom av den 23 januari 2018, F. Hoffmann-La Roche, C-179/16, EU:C:2018:25, punkt 71, och dom av den 26 oktober 2023, EDF-Energias de Portugal m. fl., C-331/21, EU:C:2023:812, punkt 90).

54 För det andra ska det i förekommande fall prövas huruvida den aktuella begränsningen är proportionerlig i förhållande till de syften som ligger till grund för transaktionen i fråga. För att vederlägga en begränsnings accessoriska karaktär kan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna således stödja sig på att det finns realistiska alternativ som begränsar konkurrensen i mindre utsträckning än den ifrågavarande begränsningen. Dessa alternativ måste inte inskränka sig till den situation som skulle uppstå om begränsningen i fråga inte fanns, utan dessa alternativ kan också omfatta andra kontrafaktiska hypoteser som bland annat grundar sig på realistiska situationer som skulle kunna uppstå om begränsningen inte fanns (se, för ett likande resonemang, dom av den 11 september 2014, MasterCard m.fl./kommissionen, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkterna 107–111).

55 Det ska preciseras att det måste göras en åtskillnad mellan begreppet ”accessoriska begränsningar”, såsom det prövas inom ramen för artikel 101.1 FEUF, och undantaget enligt artikel 101.3 FEUF. Till skillnad från det sistnämnda innebär villkoret att det ska vara objektivt nödvändigt, för att en begränsning ska kunna kvalificeras som ”accessorisk” vid tillämpningen av artikel 101.1 FEUF, inte att det ska göras en avvägning mellan ett avtals konkurrensfrämjande respektive konkurrensbegränsande effekter. En avvägning mellan en begränsnings

konkurrensbefrämjande respektive konkurrensbegränsande aspekter får enbart göras inom de klara gränserna för artikel 101.3 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 september 2014, MasterCard/kommissionen, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 93).

56 I förevarande fall ankommer det i princip uteslutande på den hänskjutande domstolen att, med beaktande av samtliga faktiska omständigheter som lagts fram för den, avgöra huruvida villkoren för att fastställa att det föreligger en accessorisk begränsning är uppfyllda. Den kan bland annat, i enlighet med artikel 9.2 i direktiv 2014/104, beakta slutliga beslut som fattats av en nationell konkurrensmyndighet eller en överklagandedomstol när den har att pröva en talan som omfattas av direktivets tillämpningsområde, såsom detta definieras i artikel 1.2 i direktivet.

57 Domstolen är dock behörig att ge den hänskjutande domstolen vägledning vid dess prövning av huruvida en begränsning är objektivt nödvändig i förhållande till huvudtransaktionen.

58 En sådan prövning är nämligen, till skillnad från den som krävs vid avvägningen mellan ett avtals konkurrensbefrämjande respektive konkurrensbegränsande effekter vid tillämpningen av artikel 101.3 FEUF, av en relativt allmän och abstrakt karaktär och kräver inte en bedömning av de faktiska omständigheterna.

59 För det första framgår det att huvudtransaktionen i förevarande fall, det vill säga tillhandahållandet av onlinebaserade hotellbokningstjänster via sådana plattformar som Booking.com, har haft en neutral, eller till och med positiv, inverkan på konkurrensen. Dessa tjänster leder till betydande effektivitetsvinster dels genom att konsumenterna får tillgång till ett brett utbud av övernattningserbjudanden och på ett enkelt och snabbt sätt kan jämföra dessa erbjudanden enligt olika kriterier, dels genom att hotellen får större synlighet och därigenom ökar antalet potentiella gäster.

60 För det andra har det däremot inte visats att prisparitetsklausulerna dels är objektivt nödvändiga för att genomföra denna huvudtransaktion, dels är proportionerliga i förhållande till det syfte som eftersträvas med transaktionen.

61 När det gäller de breda paritetsklausulerna – enligt vilka det är förbjudet för de anslutna hotell som det hänvisas till på bokningsplattformen att via sina egna försäljningskanaler eller på försäljningskanaler som drivs av tredje man erbjuda rum till ett lägre pris än det som erbjuds på nämnda plattform – framstår de inte objektivt sett som nödvändiga i förhållande till huvudtransaktionen att tillhandahålla onlinebaserade hotellreservationstjänster eller proportionerliga i förhållande till syftet med nämnda transaktion.

62 Det kan nämligen konstateras att det inte finns något inneboende samband mellan varaktigheten av hotellbokningsplattformens huvudsakliga verksamhet och införandet av sådana klausuler, vilka uppenbarligen har märkbara begränsande effekter. Sådana klausuler kan, utöver det faktum att de minskar konkurrensen mellan olika hotellbokningsplattformar, medföra risker för utestängning av små och nya plattformar.

63 Detsamma gäller, under omständigheterna i förevarande mål, snäva paritetsklausuler som endast förbjuder anslutna hotell att via sina egna onlinebaserade kanaler erbjuda allmänheten övernattningar till ett lägre pris än det som erbjuds på hotellbokningsplattformen. Även om de sistnämnda klausulerna vid första påseendet har en mindre konkurrensbegränsande verkan och

har till syfte att hantera den risk för snyltning som bland annat Booking.com har åberopat i det nationella målet, framgår det inte att de är objektivt nödvändiga för att säkerställa hotellbokningsplattformens ekonomiska livskraft.

64 I det nationella målet har det visserligen hävdats att syftet med paritetsklausulerna dels är att förhindra att hotellen på ett otillbörligt sätt och utan att utge ersättning använder de tjänster och den synlighet som hotellbokningsplattformen erbjuder, dels att det inte kan göras avdrag för de investeringar som görs i utvecklingen av plattformens sök- och jämförelsefunktioner.

65 Såsom framgår av den rättspraxis som det erinrats om i punkt 55 ovan får tillämpningen av begreppet ”accessorisk begränsning”, vilken avgör huruvida en begränsning kan undgå förbudet i artikel 101.1 FEUF, inte leda till en sammanblandning mellan, å ena sidan, de villkor som uppställs i rättspraxis för att kvalificera en begränsning som ”accessorisk” vid tillämpningen av artikel 101.1 FEUF och, å andra sidan, kriteriet om nödvändighet enligt artikel 101.3 FEUF för att en förbjuden begränsning ska kunna omfattas av ett undantag.

66 Det framgår nämligen av den rättspraxis som det hänvisas till i punkterna 51–55 ovan att när det är fråga om att pröva huruvida en begränsning är objektivt nödvändig i förhållande till huvudtransaktionen, är det inte fråga om att bedöma huruvida en sådan begränsning, med hänsyn till konkurrenssituationen på den relevanta marknaden, krävs för att säkerställa att huvudtransaktionen blir kommersiellt framgångsrik, utan att fastställa huruvida begränsningen i fråga, med hänsyn till de särskilda omständigheterna kring denna transaktion, är nödvändig för att genomföra nämnda transaktion.

67 Domstolen har nämligen enbart kvalificerat en begränsning som ”accessorisk”, således att den inte omfattas av förbudet i artikel 101.1 FEUF, i de fall där genomförandet av huvudtransaktionen med nödvändighet äventyras i avsaknad av en sådan begränsning. Det är således endast begränsningar som i sig är nödvändiga för att huvudtransaktionen ska kunna genomföras som kan kvalificeras som ”accessoriska begränsningar”.

68 Så var fallet i det mål som avgjordes genom dom av den 11 juli 1985, Remia m.fl./kommissionen (42/84, EU:C:1985:327, punkterna 19 och 20), där domstolen fann att en konkurrensklausul var objektivt nödvändig för att genomföra en företagsöverlåtelse, eftersom avtalet om företagsöverlåtelse inte skulle kunna genomföras i avsaknad av en sådan klausul, och när säljaren och köparen dessutom fortsätter att konkurrera med varandra efter överlåtelsen. Det har således slagits fast att den säljare som har ingående vetskap om det överlåtna företagets särdrag, annars hade behållit möjligheten att på nytt locka till sig sin gamla kundkrets omedelbart efter överlåtelsen och på så sätt göra företaget olönsamt.

69 Så var även fallet med vissa begränsningar i det mål som avgjordes genom dom av den 28 januari 1986, Pronuptia de Paris (161/84, EU:C:1986:41). I den domen fann domstolen att de klausuler i franchiseavtal för distribution som är nödvändiga för att franchisesystemet ska fungera inte utgör konkurrensbegränsningar. Så var likaså fallet med klausuler som hindrade att den know-how som överförs och det bistånd som tillhandahålls av franchisegivaren gagnar konkurrenterna. På samma sätt godtogs klausuler avseende den kontroll som är nödvändig för att skydda identiteten och anseendet hos det distributionsnätverk som bär varukännetecknet (punkterna 16 och 17 i nämnda dom).

70 Domstolen har även, i domen av den 19 april 1988, Erauw-Jacquery (27/87, EU:C:1988:183, punkt 11), slagit fast att en klausul i ett avtal om förökning och försäljning av utsäde där en av parterna är innehavare eller ombud för innehavaren av vissa växtförädlarrätter, och enligt vilken licenstagaren inte får sälja och exportera basutsäde, var förenlig med artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 101.1 FEUF) i den mån den var nödvändig för att förädlaren skulle kunna välja certifierade utsädesanläggningar.

71 Domstolen har i domen av den 15 december 1994, DLG (C-250/92, EU:C:1994:413, punkt 45), och domen av den 12 december 1995, Oude Luttikhuis m.fl. (C-399/93, EU:C:1995:434, punkt 20) slagit fast att vissa begränsningar som åläggs medlemmarna i en kooperativ inköpsförening eller i en kooperativ jordbruksförening, såsom de begränsningar som förbjuder dem att ingå i andra former av organiserat samarbete i direkt konkurrens med föreningen eller som föreskriver ett system med utträdesavgift, inte omfattades av det förbud som numera föreskrivs i artikel 101.1 FEUF, bland annat eftersom de aktuella stadgebestämmelserna var begränsade till vad som var nödvändigt för att säkerställa att den ifrågavarande föreningen fungerade väl och för att stödja dess avtalsstyrka i förhållande till producenterna.

72 I förevarande fall innebär inte den omständigheten att avsaknaden av de prisparitetsklausuler som införts av hotellbokningsplattformen eventuellt kan ha en negativ inverkan på lönsamheten för de tjänster som erbjuds av denna plattform inte i sig att dessa villkor ska anses vara objektivt nödvändiga. Även om denna omständighet var styrkt förefaller den avse den affärsmodell som används av den onlinebaserade bokningsplattformen, vilken bland annat har valt att begränsa de avgifter som de anslutna hotellen ska betala för att öka antalet erbjudanden på plattformen och förstärka de indirekta nätverkseffekter som detta ger upphov till.

73 Den omständigheten, om den antas vara vedertagen, att prisparitetsklausulerna syftar till att bekämpa eventuell snyltning och är nödvändiga för att säkerställa effektivitetsvinster eller för att säkerställa att huvudtransaktionen blir kommersiellt framgångsrik innebär inte att det är möjligt att kvalificera dessa klausuler som ”accessoriska begränsningar” i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF. Denna omständighet kan endast beaktas inom ramen för tillämpningen av artikel 101.3 FEUF.

74 Även om den är relativt abstrakt kan prövningen av huruvida en begränsning är objektivt nödvändig i förhållande till huvudtransaktionen bland annat grunda sig på en kontrafaktisk analys som gör det möjligt att undersöka på vilket sätt onlinebaserade förmedlingstjänster skulle ha fungerat om paritetsklausulen inte fanns (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 september 2014, MasterCard/kommissionen, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 164). Det framgår emellertid av handlingarna i målet att Booking.coms tillhandahållande av tjänster inte har äventyrats, trots att såväl breda som snäva paritetsklausuler är förbjudna i flera medlemsstater.

75 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 101.1 FEUF ska tolkas så, att varken breda eller snäva prisparitetsklausuler i avtal som ingåtts mellan onlinebaserade hotellbokningsplattformar och hotell faller utanför tillämpningsområdet för denna bestämmelse på grund av att de är accessoriska till nämnda avtal.

Den andra frågan

76 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i hur den relevanta produktmarknaden ska definieras vid tillämpningen av artikel 3.1 i förordning nr 330/2010 i en situation där en hotellbokningsplattform fungerar som mellanhand vid transaktioner mellan hotell och konsumenter.

77 Enligt artikel 3.1 i förordning nr 330/2010 ska undantaget i artikel 2 i nämnda förordning gälla på det villkoret att leverantörens marknadsandel inte överstiger 30 % av den relevanta marknad där denne säljer avtalsvarorna eller avtalstjänsterna och att köparens marknadsandel inte överstiger 30 % av den relevanta marknad där denne köper avtalsvarorna eller avtalstjänsterna.

78 Det tröskelvärde för marknadsandelar som föreskrivs i denna bestämmelse syftar, såsom bekräftas i skäl 5 i förordningen, till att begränsa det gruppundantag som föreskrivs i förordningen till vertikala avtal som med tillräcklig säkerhet kan antas uppfylla villkoren i artikel 101.3 FEUF. Såsom framgår av skäl 9 i samma förordning kan det över tröskelvärdet på 30 % för marknadsandelar inte presumeras att vertikala avtal som faller inom tillämpningsområdet för artikel 101.1 FEUF vanligtvis ger upphov till objektiva fördelar av sådan art och omfattning att de kan kompensera för de nackdelar de skapar för konkurrensen.

79 Den hänskjutande domstolen har utgått från antagandet att de konkurrensbegränsningar som följer av de ifrågavarande prisparitetsklausulerna ingår i ett ”vertikalt avtal”, vilket enligt artikel 1.1 a i förordning nr 330/2010 definieras som ”ett avtal eller samordnat förfarande mellan två eller flera företag som vart och ett, inom ramen för avtalet eller det samordnade förfarandet, är verksamt i olika led i produktions- eller distributionskedjan och som avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av vissa varor eller tjänster”.

80 Domstolen har således endast ombetts att lämna upplysningar om vilka tolkningsdata som ska beaktas vid definitionen av den relevanta marknaden i ett nationellt mål som avser onlinebaserade förmedlingstjänster. Det ska preciseras att en sådan definition, som kräver att konkurrensvillkoren samt efterfråge- och utbudsmönstret på den relevanta marknaden beaktas, i stor utsträckning är beroende av en fördjupad prövning av de faktiska omständigheterna som endast den hänskjutande domstolen kan göra. Detta gäller i än högre grad eftersom den hänskjutande domstolen endast har lämnat få uppgifter till domstolen och domstolen följaktligen inte kan göra en strikt definition av den relevanta produktmarknaden.

81 Såsom anges såväl i punkt 2 i kommissionens tillkännagivande av år 1997 om definitionen av relevant marknad i gemenskapens konkurrenslagstiftning (EGT C 372, 1997, s. 5) som i punkt 6 i kommissionens [reviderade tillkännagivande från år 2024] om definitionen av relevant marknad i unionens konkurrenslagstiftning (EUT C 1645, 2024, s. 1), gör marknadsdefinitionen det möjligt att finna och fastställa gränserna för konkurrensen mellan berörda företag.

82 När det gäller produktmarknaden, som är den enda marknad som är relevant för förevarande fråga, framgår det av domstolens praxis att begreppet ”relevant marknad” innebär att varorna eller tjänsterna på denna marknad kan konkurrera effektivt, vilket förutsätter att alla varor eller tjänster som tillhör en och samma marknad i tillräcklig grad är utbytbara inom samma användningsområde. Utbytbarheten ska inte bedömas endast med beaktande av varornas eller tjänsternas objektiva egenskaper. Även konkurrensvillkoren samt efterfråge- och utbudsmönstret

på marknaden ska beaktas (dom av den 23 januari 2018, F. Hoffmann-La Roche m.fl., C-179/16, EU:C:2018:25, punkt 51 och där angiven rättspraxis, och dom av den 30 januari 2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 129).

83 I förevarande fall vill den hänskjutande domstolen slutligen få klarhet i huruvida den produktmarknad som är relevant för tillämpningen av det tröskelvärde för marknadsandelar som föreskrivs i förordning nr 330/2010, såsom har slagit fast i samband med de förfaranden som inletts i Tyskland, var ”marknaden för hotellplattformar”, definierad som den marknad på vilken onlinebaserade plattformar erbjuder förmedlingstjänster till hotell, eller om den relevanta marknaden är större än marknaden för hotellbokningsportaler.

84 Såsom anges i punkt 95 i det reviderade tillkännagivande som det hänvisas till i punkt 81 i förevarande dom är det möjligt i ärenden som omfattar flersidiga plattformar att definiera en relevant produktmarknad för de produkter som erbjuds av en plattform som helhet, på så sätt att de omfattar alla (eller flera) användargrupper eller definiera separata (men sinsemellan relaterade) relevanta produktmarknader för de produkter som erbjuds på varje sida av plattformen. Beroende på omständigheterna i fallet kan det vara lämpligare att definiera separata marknader om det föreligger betydande skillnader när det gäller substitutionsmöjligheterna på olika sidor av plattformen. För att bedöma om sådana skillnader föreligger kan man beakta faktorer såsom huruvida företag som erbjuder utbytbara produkter för varje användargrupp skiljer sig åt, graden av produktdifferentiering på varje sida (eller varje användargrupps uppfattning av dessa) och beteendemässiga faktorer såsom varje användargrupps beslut om hemmabruk och plattformens art.

85 För att fastställa Booking.coms marknadsandel i egenskap av leverantör av onlinebaserade förmedlingstjänster till hotell vid tillämpningen av artikel 3.1 i förordning nr 330/2010, ska det således prövas huruvida andra typer av förmedlingstjänster och andra försäljningskanaler är utbytbara mot dessa förmedlingstjänster dels avseende hotellens efterfrågan av dessa, dels avseende slutkunderna efterfrågan av desamma.

86 Den hänskjutande domstolen ska således, för att fastställa den relevanta marknaden, pröva huruvida onlinebaserade förmedlingstjänster och andra försäljningskanaler i praktiken är utbytbara, oberoende av om dessa kanaler har olika egenskaper och inte erbjuder samma sök- och jämförelsefunktioner för hotelltjänster.

87 Mot denna bakgrund ankommer det på den hänskjutande domstolen att beakta samtliga omständigheter som lagts fram för den.

88 I förevarande fall har Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen), inom ramen för de förfaranden som inletts i Tyskland, vilka ligger till grund för förevarande mål, i sitt avgörande av den 18 maj 2021 fastställt de bedömningar som gjorts av såväl Oberlandesgericht Düsseldorf (Regional appelldomstolen i Düsseldorf) som den federala konkurrensmyndigheten vad beträffar definitionen av den relevanta marknaden. Bundesgerichthof (Federala högsta domstolen) bekräftade således slutsatsen att den relevanta produktmarknaden för tillämpningen av tröskelvärdet för marknadsandelar i förordning nr 330/2010 var marknaden för hotellplattformar, definierad som den marknad där onlinebaserade hotellplattformar erbjuder förmedlingstjänster till hotell.

89 Även om den federala konkurrensmyndighetens och överklagandeinstansernas bedömningar i Tyskland avseende definitionen av den relevanta produktmarknaden vid tillämpningen av förordning nr 330/2010 inte avser slutliga avgöranden i strikt mening i vilka en överträdelse av konkurrensrätten konstateras och som enligt artikel 9.2 i direktiv 2014/104 får ges in till nationella domstolar som *prima facie*-bevis för en överträdelse, utgör dessa bedömningar, när de avser samma geografiska marknad, icke desto mindre särskilt relevanta kontextuella omständigheter.

90 Det ankommer emellertid på den hänskjutande domstolen att avgöra huruvida en sådan marknadsdefinition, som tar hänsyn till särdragen hos de ”avtalstjänster” som internetresebyråer erbjuder, såväl ur hotellens som ur slutkundernas synvinkel, är behäftad med någon som helst felaktig analys eller grundar sig på felaktiga konstateranden.

91 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 3.1 i förordning nr 330/2010 ska tolkas så, att i en situation där en onlinebaserad hotellbokningsplattform fungerar som mellanhand vid transaktioner mellan hotell och konsumenter, kräver definitionen av den relevanta marknaden vid tillämpningen av tröskelvärdena för marknadsandelar i denna bestämmelse en konkret prövning av utbytbarheten, i fråga om utbud och efterfrågan, mellan onlinebaserade förmedlingstjänster och andra försäljningskanaler.

Rättegångskostnader

92 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

1) **Artikel 101.1 FEUF**

   ska tolkas så,

   att varken breda eller snäva prisparitetsklausuler i avtal som ingåtts mellan onlinebaserade hotellbokningsplattformar och hotell faller utanför tillämpningsområdet för denna bestämmelse på grund av att de är accessoriska till nämnda avtal.

2) **Artikel 3.1 i kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 [FEUF] på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden**

   ska tolkas så,

   att i en situation där en onlinebaserad hotellbokningsplattform fungerar som mellanhand vid transaktioner mellan hotell och konsumenter, kräver definitionen av den relevanta marknaden vid tillämpningen av tröskelvärdena för marknadsandelar i

denna bestämmelse en konkret prövning av utbytbarheten, i fråga om utbud och efterfrågan, mellan onlinebaserade förmedlingstjänster och andra försäljningskanaler.

Underskrifter